

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ БІЗНЕС-ФОРУМУ “ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ”

В. Шовкалюк

директор Департаменту інновацій та трансферу технологій
Міністерства освіти і науки України

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО СЕРЕДОВИЩА — БАЗИСУ ДЛЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Стрімкі темпи науково-технічного прогресу та загострення конкуренції на сучасному глобалізованому ринку визначають безумовну пріоритетність інноваційного шляху розвитку економіки країн, галузей та окремих підприємств. Інноваційне законодавство України також орієнтує нашу економіку на інноваційну модель розвитку країни у XXI ст. Ефективність інноваційних процесів значною мірою визначається тим, яким чином всі його суб'єкти взаємодіють між собою у єдиній національній інноваційній системі. На жаль, сьогодні навіть немає затвердженої концепції розвитку національної інноваційної системи, яка забезпечувала б координацію зусиль законодавчої та виконавчої гілок влади при її формуванні. Тому прийняття такого документу — це один із найперших кроків активізації інноваційної діяльності в Україні. Проект цього документу розроблено; та завершується його переузгодження центральними органами виконавчої влади.

Чинні базові закони України у сфері інноваційної діяльності заклали фундамент формування вітчизняної інноваційної системи. Для забезпечення реалізації положень зазначених законів було прийнято ряд постанов

Уряду та інших підзаконних актів, які регламентують окремі аспекти інноваційної діяльності.

Тривалий час для інноваційного законодавства України були характерними певна фрагментарність та непослідовність. Системний підхід до формування законодавчої бази інноваційної діяльності в Україні був закладений у 1999 р. з прийняттям Концепції науково-технологічного й інноваційного розвитку України, що визначає концептуальні основи інноваційного розвитку, а також із прийняттям у 2002 р. базового Закону "Про інноваційну діяльність". Відповідно до цього Закону головною метою державної інноваційної політики визнається створення соціально-економічних, організаційних і правових умов для ефективного відтворення, розвитку й використання науково-технічного потенціалу країни, забезпечення впровадження сучасних екологічно чистих, безпечних, енерго- та ресурсозберігаючих технологій, виробництва та реалізації нових видів конкурентоспроможної продукції.

За підрахунками спеціалістів, наразі в країні діють 14 законодавчих актів, близько 50 нор-

мативно-правових урядових актів, 100 різноманітних відомчих документів, що регламентують інноваційну діяльність. Однак робота по вдосконаленню законодавства та опрацюванню підзаконних актів продовжується, зокрема щодо забезпечення реалізації положень Закону України "Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій".

Системний погляд на формування державної політики у сфері визначення пріоритетних напрямів інноваційного розвитку був закладений з прийняттям Закону України "Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні". Однак більшість стратегічних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, визначених Законом України "Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності України", орієнтовані на розвиток третього-четвертого технологічних укладів. Крім того, існує всеохоплення середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності приводить до поглиблення диспропорції розвитку економіки і до подальшої її орієнтації на функціонування в третьому-четвертому технологічних укладах.

Міністерством освіти і науки спільно з іншими державними органами виконавчої влади, НАН України, галузевими академіями наук, суспільними науковими і науково-технічними організаціями було розроблено та подано в установленому порядку до Кабінету Міністрів України нову редакцію Закону України "Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні", яка передбачає запровадження на підставі ґрунтовних прогнозно-аналітичних досліджень цілісної системи формування та реалізації пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, спрямованих на розвиток економіки. Проте слід зазначити, що відсутність сформованого системного підходу, науково обґрунтованих концептуальних засад і єдиного структурованого "дерева цілей" державної науково-технологічної та інноваційної політики не компенсується збільшенням кількості законодавчих і нормативно-правових актів,

численними змінами та доповненнями до них. Як світовий, так і вітчизняний досвід свідчать, що чим частіше змінюються правові норми, тим гірше вони виконуються.

Нормативно-правова база інноваційної діяльності є досить суперечливою; крім того, неповною мірою відповідає засадам економіки, що ґрунтується на знаннях. До цього часу відсутня достатньо ефективна правова основа захисту прав інтелектуальної власності, функціонування венчурного капіталу як ринкового інституту; процедури створення окремих суб'єктів інноваційної діяльності безпідставно ускладнені. Окрім того, законодавчо не встановлені критерії інноваційності проектів і розмежування інвестиційних та інноваційних проектів. Недостатньо внормовані питання об'єктивної експертизи та конкурсних засад бюджетного фінансуванні наукових, науково-технічних, інноваційних програм і проектів. Так, Закон України "Про державні цільові програми" передбачає обов'язкове проведення державної експертизи проектів державних цільових програм згідно з нормами законодавства, які відсутні.

З метою формування цілеспрямованої, послідовної державної інноваційної політики необхідним є забезпечення структурної повноти, комплексності і системності нормативно-правової і законодавчої бази інноваційного розвитку України. Можливо цьому сприятиме розроблення найближчим часом Кодексу законів про наукову, науково-технологічну та інноваційну діяльність, що стане основою для розробки конкретних законів прямої дії та підзаконних актів. Необхідно зазначити, що більшість інновацій, які сьогодні впроваджуються в Україні, створюють переваги лише на традиційному ринку, практично не змінюючи технологічний уклад або структуру економіки нашої країни.

Розробка та затвердження Порядку використання науково-технічної продукції, створеної в результаті виконання державних наукових і науково-технічних програм, державного

замовлення на науково-технічну продукцію при формуванні інноваційних програм і проєктів дасть можливість посилити інноваційну спрямованість державних наукових і науково-технічних програм і державного замовлення на науково-технічну продукцію. Головним змістом дій у напрямі забезпечення дієвого правового регулювання є, окрім введення в

дію норм і положень чинного законодавства, які були відмінені, розроблення і прийняття нових правових актів і удосконалення чинних, зокрема таких, як проєкти законів "Про Державний фонд промислових інновацій", "Про функціонування та регулювання ринку венчурного капіталу в Україні", "Про державне замовлення на інноваційну продукцію".

В. Пекар

голова комісії УСПП з питань телекомунікацій та інтелектуальних мереж

ОБРИСИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ

На початку XXI ст. світова економіка, геополітика та цивілізація в цілому перебувають напередодні фазового переходу, інакше кажучи, — на зламі епох. Інформаційна революція, свідками першої фази якої ми є, за своїм впливом прирівнюється до індустріальної революції і так само змінює природу виробництва і споживання, соціальну структуру суспільства, культурні домінанти тощо. Фазовий перехід супроводжується значною демографічною кризою, коли близькі до фазового бар'єру нації швидко старіють і вимирають, у той час як нації, що залишилися в доіндустріальній фазі, нарощують демографічний потенціал. Зростає міграція, причому природа цієї міграції однакова незалежно від близькості до фазового бар'єру: висококваліфікована робоча сила відбуває до країн, що знаходяться ближче до фазового бар'єру, натомість прибуває малокваліфікована. Це супроводжується значним зниженням стандартів загальної освіти в всьому світі.

Україна є однією з країн, яким буде найгірше — через брак розуміння, де ми є, і відсутність позитивної програми розвитку. Модель розвитку країни відсутня — запит на це не сформований суспільством, відповідь не запропонована національною елітою. В таких умовах підприємницьким колам, науковому співтовариству, громадянському суспільству

марно чекати державної ініціативи, великого національного інноваційного проєкту. Більше того, пересічний громадянин певен, що будь-які державні ініціативи безглузді: їх все одно з'їдять корупція та загальний безлад. Водночас Україна посідає 27 місце в світі за рівнем креативності (за даними дослідження Річарда Флоріди, який оцінював три ключові передумови: Талант, Технології, Толерантність).

Не зупиняючись на методології дослідження, зосередимо увагу на тому, як можна використати наш достатньо високий потенціал. Єдиний спосіб — перетворити нашу "слабкість" (слабкість держави та політичної еліти) на нашу силу. За таких умов національна інноваційна система може бути створена як проєкт приватного капіталу та інноваційної еліти. Але для цього великий капітал має віднайти для себе користь у створенні такої системи. Окремо зауважимо, що унікальні риси українського суспільства дозволяють перетворити його на випробувальний майданчик для гуманітарних інновацій, тобто не лише технічні інновації можуть народжуватися в Україні. Для цього потрібне створення нових наукових шкіл у сфері гуманітарних наук, що, до речі, дешевше, ніж у сфері наук природничих.

Припустимо, що в Україні створено потужний потік інновацій. Що далі? Очевидно, ути-

лізація всіх цих інновацій в Україні неможлива: адже тут нижчий і рівень технологічного розвитку і платоспроможний попит, ніж у країнах, що ближчі до фазового бар'єру. В результаті інновації будуть тікати з країни разом із своїми авторами — туди, де гроші, вищий рівень життя, цікавіші наукові школи. Але разом із негативними результатами (еміграція, консервація перехідної економіки) отримаємо і позитивні: країна займатиме певне місце в світовому розподілі праці, отримуватиме певну частку так званої світової ренти розвитку. За певних умов цих позитивних наслідків вистачить для компенсації негативних: у країні навіть за умов перехідної економіки можливе створення інноваційних кластерів, у тому числі у гуманітарній сфері. Треба лише визначити, де є наші "точки зростання" — в яких галузях та кластерах економіки, в яких науково-освітньо-соціальних аспектах Україна має шанс на глобальну конкурентоспроможність. Тут стане в нагоді і держава — вона матиме можливість зіграти свою роль, підтримуючи ці кластери чи аспекти.

Насправді національна інноваційна система працюватиме на генерацію інновацій двох типів: або конкретно призначених на експорт, або конкретно призначених для обраних економічних кластерів. Ми маємо сміливо визначити експорт інновацій головною метою системи, навіть якщо внаслідок отримаємо еміграцію, інакше ми її також отримаємо, але некеровану, і головне — жодних переваг на томість.

Національна інноваційна система матиме такі функції: пошук інновацій та їх підготовка (переклад мовою бізнесу — бізнес-планування та ТЕО, наукова, технологічна і маркетингова експертиза), презентація інновацій, їхня підтримка (патентна, економічна, кадрова, маркетингова) та супровід, забезпечення трансферу. Інструментами системи стануть недержавні структурні одиниці (експертні ради, соціальні мережі інноваторів, інформаційні майданчики, консультаційні центри, школи інноваційного менеджменту, венчурні фонди, спеціалізовані торгові дома тощо), які вже сьогодні крок за кроком створюються підприємцями.

Г. Кучер

кандидат економічних наук,
Київський національний торговельно-економічний університет

ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Отримання Україною статусу країни з ринковою економікою не означає наявності високого рівня ринкових відносин на території країни, культури ведення бізнесу, сприятливих умов для розвитку національного бізнесу та вкладання іноземних інвестицій. Забезпечення створення зазначених факторів та передумов є стратегічним завданням вітчизняних політиків. Для запровадження зазначених технологій потрібні не тільки існування досконалої нормативно-правової бази, але й сти-

мулювання з боку держави конкретних кроків бізнесу у даному напрямі, створення бізнес-інкубаторів, запровадження державних механізмів підтримки та захисту зазначених проектів.

Економічна система держави буде конкурентоспроможною, якщо зможе створити бізнес-середовище, де суб'єкти господарювання будуть зацікавлені у запровадженні інноваційних схем, технологій вітчизняного та іноземного походження, коли стане економічно

вигідним легальне ведення бізнесу, а держава зможе запровадити системи захисту інноваційних технологій від недобросовісної конкуренції. Реально ж у сучасних умовах держава та бізнес мають тісно співпрацювати на спільну користь. Держава як законотворець, провідний учасник національного фінансового ринку, головний захисник національних інтересів як на внутрішньому, так і світовому ринках має створити для цього всі необхідні умови. Бізнес має забезпечити виробництво ВВП, формування і запровадження нових технологій, робочих місць, доходів тощо. Існування держави і бізнесу у "паралельних світах" неможливе. Необхідно забезпечити оптимальне поєднання і узгодження спільних інтересів, а це потребує кропіткої праці з обох сторін.

Дуже часто недосконалість національного законодавства, відсутність досвіду бізнесової діяльності щодо реалізації проектів, низькі фінансові можливості новаторів створюють несприятливе середовище для ведення бізнесу взагалі та інноваційного зокрема. Неоднозначність тлумачення норм права дозволяє їх використовувати не для підтримки та регулювання бізнесу, а для боротьби з ним, створює передумови проведення рейдерських атак на "законних" підставах, органи державної влади при цьому можуть використовуватися для боротьби із конкурентами тощо.

Світова практика підтверджує, що проведення самих розробок по створенню інноваційних технологій та реалізація інноваційних проектів потребують значних фінансових інвестицій. В умовах недостатності та дорожечі фінансових ресурсів та з метою забезпечення поступального соціально-економічного розвитку держава має активно включитися у зазначений процес. Її діяльність має бути не лише законотворчою, але й забезпечувати фінансування інноваційних розробок.

У такому випадку виникає дискусійне питання щодо фінансування бізнес-проектів за рахунок державних коштів. У тому варіанті,

що зараз застосовується, не створює зацікавленості платників податків щодо дотримання фінансової дисципліни при сплаті податків, створює підстави для боротьби за державне фінансування, корумпованості чиновників тощо. На нашу думку, вирішити дане питання можна за рахунок застосування нових механізмів та підходів, нової державної політики щодо управління державними коштами. Це можуть бути механізми цільового фінансування пріоритетних напрямів інноваційного розвитку, але на правах спів власності, що в свою чергу передбачатиме можливість отримання дивідендів від вкладеного капіталу, позитивно впливатиме на зростання бюджетних доходів.

Зміна напрямів і механізмів використання бюджетних коштів дає можливість, прискорюючи економічний розвиток, створювати нові робочі місця, знижувати рівень безробіття та державних витрат на утримання безробітних, забезпечувати фінансування розвитку депресивних регіонів та вирішення проблем життєдіяльності територій після закриття шахт і інших аналогічних об'єктів, стимулювати розвиток малого та середнього бізнесу, забезпечувати управління ефективністю використання бюджетних коштів, запроваджувати світовий досвід щодо управління боргами держави та суб'єктів господарювання, які мають заборгованість перед державою у контексті використання конверсійних боргових паперів.

Важливим аспектом забезпечення інноваційного розвитку в Україні має стати формування інноваційної доктрини, розробленої спільно державою, науковцями та бізнесом з метою отримання синергійного ефекту від використання інноваційно-технологічних чинників, процесів на усіх рівнях і в усіх сферах господарювання. Це обумовлено надзвичайно високим ступенем взаємозв'язку науки, виробництва і фінансового сектору, особливостями інноваційного процесу, масштабами фінансування сучасних нововведень.

А. Яценко

кандидат економічних наук,

Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана

СТРАТЕГІЯ ЕФЕКТИВНОГО ВИХОДУ УКРАЇНИ НА МІЖНАРОДНИЙ РИНОК ІНВЕСТИЦІЙ І ІННОВАЦІЙ

Серед широкого кола питань зовнішньоекономічної політики одним з найактуальніших на сьогодні є питання іноземного інвестування. До останнього часу розвинуті країни експортували, а країни, що розвиваються, імпортували капітал. У 80–90-і роки докорінно змінилися напрямки і структура інвестиційних та інноваційних процесів. Інвестиції інших розвинених та нових індустріальних держав відіграють суттєву роль в економіках таких країн як США, Німеччина, Японія, Франція та ін. Для більшості країн з перехідною економікою іноземні інвестиції стають ключовим фактором їх ефективного розвитку. Таким чином, можна стверджувати, що наприкінці минулого сторіччя сформувався міжнародний ринок інвестицій та інновацій, який являє собою сукупність економічних відносин, що виникають між суб'єктами різних країн в сфері залучення та вкладення міжнародних інвестицій та інновацій, в результаті чого формуються попит і пропозиція, ціна та конкуренція в міжнародному інвестиційному середовищі.

Як відомо, будь-який ринок характеризується співвідношенням попиту і пропозиції. На моє переконання, інвестиційний попит залежить від факторів, які визначають рівень і структуру сукупного попиту загалом. Попит є суспільним орієнтиром для товаровиробників і інвесторів (робити або не робити інвестиції), тобто він є своєрідним індикатором, який безпосередньо впливає на інвестиційну та інноваційну підприємницьку діяльність.

Для характеристики збалансованості попиту та пропозиції на ринку інвестицій та інновацій пропонуємо розраховувати коефіцієнти еластичності $K_{ел}$, які характеризують відношення темпу приросту попиту на інвестиції

та інновації Δy до темпу приросту їх пропозиції Δx :

$$K_c = \frac{\Delta y}{\Delta x} = \frac{y_1 - y_0}{y_0} : \frac{x_1 - x_0}{x_0}.$$

Коефіцієнт еластичності показує, на скільки процентів змінюється попит на інвестиції та інновації при зміні пропозиції їх на 1 %.

Отже, функціонування міжнародного ринку інвестицій та інновацій неможливе без відповідної інфраструктури: кредитних інститутів (банків), інвестиційних фондів і компаній, фондових бірж, страхових та консалтингових фірм тощо. Міжнародна інвестиційна діяльність є сукупністю практичних дій суб'єктів господарювання в сфері вкладання міжнародних інвестицій. Вона перерозподіляє у просторі й часі ресурси між окремими суб'єктами та об'єктами різних країн. Вивезення капіталів зумовлюється дією низки чинників. Для аналізу впливу цих чинників пропонується розробити відповідну класифікацію, яка охарактеризує наявність пропозиції інвестиційних та інноваційних ресурсів на їх міжнародному ринку. Інвестиційно-інноваційна політика держави вимагає негайної розробки стратегії ефективного виходу України на міжнародний ринок інвестицій та інновацій, яка має передбачати низку узгоджених заходів, спрямованих на досягнення необхідного рівня інвестиційної діяльності всіх підприємницьких структур.

Слід запровадити порядок, згідно з яким заходи державної підтримки надавалися б лише іноземним інвестиціям, які належать до категорії "добросовісних", а саме:

- ✦ мають довгострокове спрямування, та орієнтуються на високий рівень реінвестування прибутку;

- + сприяють створенню нових робочих місць на підприємствах, в які здійснюються інвестиції, і в економіці України загалом;
- + орієнтуються на раціональне використання сировинної бази України і зниження імпортозалежності;
- + сприяють розвиткові експортного потенціалу;
- + сприяють технологічному та інноваційному розвиткові країни, впровадженню сучасних ресурсозберігаючих та екологічно безпечних технологій;
- + сприяють розвиткові українських торговельних марок і технологій;
- + пом'якшують міжгалузеві та міжрегіональні диспропорції внутрішніх ринків України. Для створення більш сприятливого інвестиційного клімату слід забезпечити розробку

та ефективну реалізацію довгострокової стратегії розвитку інвестиційної діяльності в Україні, яка повинна містити заходи з регулювання потоків іноземних інвестицій та їхнього підпорядкування потребам структурної перебудови української економіки. Для полегшення реалізації стратегії інноваційно-інвестиційного розвитку країни взагалі і з метою забезпечення виходу країни на міжнародний ринок інвестицій та інновацій доцільно створити в Україні єдину спеціалізовану державну структуру, яка надавала б конкретну інформацію про можливості інвестування, здійснювала б повний правовий супровід прямих іноземних інвестицій в Україні, допомагала б українським підприємцям у пошуку потенційних зарубіжних партнерів, зацікавлених в інвестиційній співпраці тощо.

П. Цибульов

доктор технічних наук,
перший проректор Державного інституту інтелектуальної власності

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ – ВИЗНАЧАЛЬНИЙ РЕСУРС ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

За останні два десятиріччя відбулися суттєві зміни у розумінні основних факторів, що визначають зростання економіки. Якщо раніше головною роль відігравали труд і капітал, то останнім часом до них приєдналася третя складова – інтелектуальний капітал. Неокласичні економісти (Роберт Солоу, Пауль Ромер) показали, що в цілому тільки 50 % приросту ВВП можуть бути зумовлені ростом трудових ресурсів і фізичного капіталу. Інші 50 % припадають на інтелектуальний капітал.

Дослідженнями встановлено, що в країнах ЄС підприємства, які не використовують інтелектуальний капітал (і його частину – інтелектуальну власність), отримують у середньому 14 % прибутку. Ті, які використовують його час від часу – 39 %, а ті, які ставлять його в основу стратегічного розвитку – 61 % прибутку.

Однак, незважаючи на визначальну і зростаючу роль інтелектуального капіталу, в Україні відсутня практика управління ним, а також не проводиться підготовка фахівців, здатних управляти інтелектуальним капіталом в організаціях (підприємствах, установах) що, на нашу думку, повинно здійснюватися випереджальними темпами, разом з розвитком як теоретичних засад інтелектуального капіталу, так і методів управління ним.

Одна з причин такого становища полягає у невизначеності поняття "інтелектуальний капітал" та його складових. Так, відомий дослідник Енні Брукер [1] вважає, що інтелектуальний капітал містить в собі чотири складові: ринкові активи, людські активи, інтелектуальну власність та інфраструктурні активи. Але визначення цих складових є досить роз-

митим, що не дає можливості ефективно управляти ними.

Ми спробували уточнити визначення складових інтелектуального капіталу. На нашу думку, вони можуть бути зведені до трьох:

- + знання — суб'єктивне відображення об'єктивно існуючого світу, зафіксоване в клітинах живого організму;
- + інформація — знання, зафіксовані на матеріальному носії (папері, оптичних носіях, у звукових коливаннях тощо);
- + інтелектуальна власність — інформація, що

відповідає нормам права інтелектуальної власності.

Уточнення предмету управління дасть можливість більш ефективно управляти інтелектуальним капіталом, що в наш час визнається могутнім ресурсом економічного зростання [2].

ЛІТЕРАТУРА

1. *Брукінг Е.* Интеллектуальный капитал / Пер. с англ. под ред. Л.Н. Ковалик. — СПб: Питер, 2001. — 288 с.
2. *Камил Идрис.* Интеллектуальная собственность — мощный инструмент экономического роста / Пер. с англ. — М.: Роспатент, 2004. — 450 с.

А. Єременко

кандидат економічних наук,
доцент кафедри "Облік та аудит" Інституту реклами,
директор ТОВ "Київський центр точної оцінки"

ЗРОСТАННЯ РОЛІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ У КОНТЕКСТІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Проблеми управління інтелектуальним капіталом у світі вийшли на перший план внаслідок всеосяжної інтелектуалізації сучасної економіки і стали вже не просто юридичними та комерційними питаннями, а й політичними проблемами, які вимагають стратегічних комплексних підходів до вирішення. Складність розв'язання зазначених проблем полягає в надзвичайно високому ступені динамічності й різнобічності відносин, пов'язаних з інтелектуальною власністю.

Одним із визначальних зрушень у світовій економіці наприкінці ХХ — початку ХХІ ст. стала принципова зміна співвідношення чинників ефективного економічного розвитку з надзвичайно швидким піднесенням ролі інтелектуального капіталу. Саме інтелектуальний капітал дедалі більше перетворюється на провідний чинник економічного зростання та міжнародного обміну, стає головним у визначенні ринкової вартості високотехнологічних компаній і формуванні усталеного високого

рівня конкурентоспроможності. Завдяки чиннику інтелектуального капіталу ринкова вартість високотехнологічних компаній може в рази перевищувати їх балансову вартість. Так, вартість компанії можна визначити як суму матеріальних активів та інтелектуального капіталу, насамперед гудвілу, який не відображено в балансі підприємства.

Ефективне управління інтелектуальним капіталом у контексті інноваційного розвитку сприяє зростанню національного потенціалу високотехнологічного розвитку через такі чинники:

- + створення передумов для комерціалізації знань і тим самим — фундаменту для самофінансування науково-технічної, винахідницької та інноваційної діяльності;
- + перебудова систем відносин на користь наукоємних, високотехнологічних галузей і видів діяльності, що стимулює їх розвиток;
- + підвищення суспільної оцінки знань і престижу науково-технічної та творчої діяль-

- ності, що само по собі стимулює їх розвиток;
- ✦ створення належних умов для здійснення інвестицій у формі нематеріальних активів у високотехнологічні галузі та виробництва, що сприяє піднесенню на якісно новий рівень процесу трансферу технологій з-за кордону;
 - ✦ більш раціональне використання інтелек-

- туальних ресурсів країни, що в умовах захисту інтелектуальної власності стають дорожчими, а отже, їх нераціональне використання — збитковим;
- ✦ створення умов для налагодження ефективної міжнародної кооперації у високотехнологічних галузях і виробництвах, інтеграції країни в регіональний і світовий технологічний простір.

Г. Красневич

аспірант кафедри економіки підприємства
Київського національного торговельно-економічного університету

ПРОБЛЕМНИЙ АСПЕКТ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЇ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ

Універсальною ефективною формою організації інноваційного процесу є інноваційний проект. Відповідно до Закону України "Про інноваційну діяльність" інноваційний проект — це комплект документів, що визначає процедуру і комплекс усіх необхідних заходів (у т. ч. інвестиційних) щодо створення і реалізації інноваційного продукту і (або) інноваційної продукції [1].

На сьогодні в Україні сформована нормативно-правова база, яка визначає порядок формування, розгляду, реєстрації та реалізації інноваційних проектів. Важливе значення під час формування інноваційного проекту надається характеристиці інноваційної продукції з визначенням її науково-технічного рівня, ступеня новизни проекту, загальнодержавної його ролі, ринків збуту, термінів реалізації, його доцільності, економічного обґрунтування, комерційної ефективності, технічної здійсненості тощо.

Наведене в Законі України "Про інноваційну діяльність" визначення інноваційного проекту уявляється нам недостатньо коректним, тому що не враховані загальні сутнісні характеристики проекту [2].

До основних ознак проекту належать:

- ✦ кількісна вимірюваність (всі витрати і вигоди від проекту повинні бути визначені кількісно);
- ✦ часовий горизонт дії (жоден проект не може функціонувати без обмежень у часі, котрі мають на меті визначення періоду, коли успіх або невдача проекту можуть бути визначені, та оцінку реальної вартості фінансових витрат і вигід);
- ✦ цільова спрямованість (проект завжди направлений на досягнення якоїсь конкретної мети, задоволення якоїсь потреби). Таке спрямування припускає, що є бажаний вимірний результат, якого можна досягнути за визначений термін. Цілі проекту мають бути чітко сформульованими, вимірюваними, обмеження — заданими, а встановлені вимоги — здійснюваними;
- ✦ життєвий цикл (кожен проект незалежно від його складності та обсягу дій, необхідних для його виконання, проходить від задуму до реалізації визначені форми стану);
- ✦ системне функціонування проекту, елементний склад (між елементами проекту існує взаємозв'язок). Проте склад проекту не завж-

ди залишається незмінним: деякі його елементи можуть з'являтися або виходити з нього;
 + існування в певному зовнішньому середовищі, елементи якого мають значний вплив на проект (аналізувати проект необхідно з урахуванням умов середовища, в якому він здійснюватиметься).

Виділяють також додаткові ознаки проекту: ресурсні обмеження; неповторність, новизна поставлених задач та проблем; комплексність; необхідність правового й організаційного забезпечення та ін. [3].

З урахуванням наведених сутнісних характеристик, визначення інноваційного проекту в Законі України "Про інноваційну діяльність" доречно було б доопрацювати та викласти у такій редакції: "інноваційний проект — це комплекс взаємопов'язаних заходів, які здійснюються в перебігу інноваційного процесу і повинні досягти поставленої мети — забезпечення впровадження інновації, створення і реалізація інноваційної продукції в практичну діяльність підприємства з максимальним корисним синергічним ефектом протягом заданого часу при визначених правових, інституціональних та ресурсних обмеженнях".

Поширеною в спеціальній літературі є класифікація інноваційних проектів за такими

класифікаційними ознаками, як: матеріально-речова форма, сфера функціонального застосування, ступень інноваційності, масштаб застосування, ринкова ситуація та обрана стратегія тощо [4].

Пропонуємо доповнити класифікацію інноваційних проектів такою ознакою, як режим життєдіяльності підприємства, що забезпечується завдяки впровадженню інновацій — функціонування, удосконалення та розвиток. Для підприємства найбільш привабливими є інноваційні проекти розвитку, результати яких створюють передумови для досягнення його стратегічних цілей та завдань, мають суттєвий характер та позитивний вплив на життєдіяльність, довгостроковий успіх підприємства та його конкурентні переваги.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України "Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні" від 16.01.03 за № 433-IV.
2. Інститут по управленню проектами. Руководство к своду знаний по управлению проектами (РМВОК Guide), 2000.
3. *Верба В.А., Загородніх О.А.* Проектний аналіз: Підручник. — К.: КНЕУ, 2000. — 322 с.
4. *Краснокутська Н.В.* Інноваційний менеджмент: Навч. посібник. — К.: КНТЕУ, 2003. — 504 с.

О. Кавун

кандидат економічних наук,
 старший викладач кафедри економіки, менеджменту і маркетингу
 Інституту Вищої кваліфікації Київського національного торговельно-економічного університету

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ В ЛОГІСТИЦІ ТА ЇХ ПІДТРИМКА

Сучасне бачення перспектив розвитку в умовах глобалізації світового економічного простору, загострення конкурентної боротьби між суб'єктами ринку за прихильність споживачів, пошук можливостей диференціації підходів до задоволення їх потреб актуалізують питання формування інноваційного підґрунтя розробки і реалізації управлін-

ських рішень на підприємствах різних сфер діяльності.

Підтримка інноваційних рішень, які пов'язані з усіма функціями управління і знаходять свою реалізацію, повинна носити комплексний характер, що створить додаткову конкурентну перевагу суб'єкту господарювання на ринку за рахунок впровадження системного

підходу до управління інноваційною діяльністю в цілому. Комплексний характер управлінським логістичним рішенням забезпечить розробка логістичної стратегії та системи підтримки її реалізації. Особливістю інноваційної діяльності у сфері логістики виступають широкі можливості впровадження і застосування відповідних технологій, підходів і рішень у всіх без винятку функціональних областях логістики.

Розглянемо основні положення, що потребують вивчення особливостей свого впровадження у практичну діяльність ринкових суб'єктів.

Так, ретельного розгляду потребує впровадження засад формування системи міжфірмової взаємодії партнерів в області розподільчої логістики, що забезпечить реалізацію синергійного ефекту та можливість не тільки підвищення, але і створення якісного нового рівня логістичного сервісу. Така система міжфірмової взаємодії партнерів є вихідним моментом у створенні і забезпеченні повноцінного функціонування логістичних ланцюгів поста-

вок, більш тісний характер взаємодії учасників яких надає можливості впровадження найбільш прогресивних технологій маркетингу стосунків. При цьому значних перспектив розвитку набувають віртуальні логістичні системи.

Формування системи міжфірмової взаємодії партнерів продовжується в області інформаційної логістики на основі застосування сучасних інформаційних засобів і технологій (RFID, EDI) у ланцюгах поставки, забезпечення оперативного регулювання і диспетчеризації операцій товароруку.

Серед прогресивних підходів і рішень, що потребують свого розвитку в області складської логістики у найближчій перспективі, необхідно виділити формування складської мережі різних за характером виконуваних функцій складів, переважне будівництво висотних об'єктів з впровадженням найвищого ступеню механізації технологічного процесу, зокрема створення автоматизованих та автоматичних складів.

О. Пильтяй

кандидат економічних наук,

Київський національний торговельно-економічний університет

НАЦІОНАЛЬНИЙ ФОРСАЙТ-ПРОЕКТ: ПРІОРИТЕТИ, РИЗИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Біфуркаційний характер політичних процесів ХХ ст. призвів до виключення України з глобального проектного середовища ХХІ ст. На сьогодні завершується процес поновлення провідних структур суспільства, що створює для України можливості виходу на новий проектний рівень, але водночас вимагає від неї принципово нового підходу до визначення пріоритетів у інноваційній сфері. Передумовою успіху України у глобальному світі є перехід від індустріального суспільства до постіндустріального, яке ґрунтується на принципах когнітивного розвитку. Це вимагає

синергетичної взаємодії держави, бізнесу, наукового та експертного співтовариства, суспільства взагалі у процесі формування ефективної інноваційної системи. Тому держава має поставити перед науковим та експертним співтовариством стратегічне завдання — виявлення перспективних наукових і технологічних напрямів, здатних стати основою національної інноваційної політики.

Зважаючи на високий ступінь невизначеності суспільних процесів в Україні, при формуванні зазначеного вище наукового завдання звертає на себе особливу увагу широко

відома у розвинених країнах методологія активного дослідження майбутнього — форсайт (foresight). Форсайт не слід змішувати з прогнозуванням (forecast), оскільки він є "...методологією організації процесу створення спільного для учасників бачення такого майбутнього, яке вони намагаються створити своїми поточними діями". Коло проблем, для вирішення яких застосовується форсайт є досить широким: соціально-економічні проблеми, необхідність посилення позицій національного бізнесу на світових ринках, потреба в ухваленні консенсусних політичних рішень щодо пріоритетів розвитку. Усі ці проблеми є характерними для сучасної України.

Зарубіжний досвід свідчить, що форсайт дозволяє здійснити перехід від оцінки потреб до вибору суспільних пріоритетів шляхом 1) оцінки довгострокових потреб і перспектив розвитку; 2) виявлення перспективних технологій; 3) оцінки перспектив виникнення та розвитку ринків; 4) вибору національних пріоритетів.

Важливою рисою форсайту є комплексність, оскільки сфера його застосування не обмежується інноваційними технологіями, а рамки — національними кордонами. Результати форсайт-проектів використовуються при розробці: соціальних програм, програм інноваційного розвитку, прогнозів та сценаріїв розвитку галузей, програм інтеграції науки та освіти, переліку критичних технологій; виборі пріоритетів для міжнародних програм, регіонів, галузей, великих компаній. Учасниками національних форсайт-проектів (НФП) є держава, бізнес, регіони, науковці, оскільки саме їх консенсусне бачення майбутнього визначає оцінку горизонтів інноваційного розвитку.

Для держави участь у НФП дає можливість сформулювати консенсусне бачення суспільства майбутнього, національні пріоритети; визначити тенденції та індикатори розвитку технологій, економіки та суспільства; інтегрувати науку та освіту; оптимізувати нормативне регулювання інновацій та трансферу техно-

логій. Бізнес в рамках НФП отримує можливості визначити суспільні потреби та пріоритети; вивчити споживача майбутнього; знайти перспективні продукти та технології для product-development; спрогнозувати ринки майбутнього; розробити системні бізнес-стратегії спрямовані на підвищення конкурентоспроможності. Для регіонів НФП надає широкі можливості для визначення перспектив та пріоритетів регіонального інноваційного розвитку; реструктуризації науково-технічного та виробничого потенціалу; формування ринків інноваційної продукції. Наука та освіта отримують можливість дізнатися про перспективний попит на компетенції, пріоритети наукових досліджень; сформувати стратегічні альянси із бізнес-структурами; узяти участь у міжнародних проектах.

Таким чином, інституційна роль НФП визначається тим, що він є комунікаційним центром — для усіх учасників, аналітичним та координаційним центром — для держави та бізнесу, дослідницьким центром — для науки, інформаційним центром — для суспільства.

Практика виявила такі ризики НФП: 1) відсутність політичної волі та сформульованої на її основі мети; 2) підміна системного довгострокового бачення трендами; 3) надмірна кількість учасників (тем); 4) "диктат організатора". Ризики є наслідком відсутності рамок довгострокового розвитку на початковому етапі реалізації НФП. Масштабність завдань НФП вимагає інституалізації у вигляді спеціальної робочої групи, сформованої при КМУ та/або створення Національного комітету і консорціуму виконавців. В процесі реалізації НФП ці групи кристалізуються у єдину структуру, здатну формувати ефективні рішення щодо пріоритетів інноваційного розвитку України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ben R. Martin, Technology Foresight in a Rapidly Globalizing Economy. — Science and technology Policy research, Univ. of Sussex. — 1995.
2. UNIDO Technology Foresight Manual, Organization and Methods, v.1, UNIDO. — Vienna, 2005.

Г. Піратовський

кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки підприємництва
Київського національного торговельно-економічного університету

"БІЗНЕС-АНГЕЛИ" ЯК ДЖЕРЕЛО ФОРМУВАННЯ ВЕНЧУРНОГО КАПІТАЛУ

Як відомо, існує два джерела венчурного капіталу. Перше з них — класичний венчурний фонд, який акумулює кошти фінансових інституцій, — керується найманим професійним менеджментом, має визначені стратегічні цілі та корпоративні нормативи діяльності. Не зважаючи на "венчурну" назву, такі фонди при вирішенні долі проекту (в т.ч. його прийнятності для фінансування) звертають особливу увагу на кредитну історію потенційного партнера, здійснюють досить жорсткий відбір за критеріями ризикованості, вартості, дохідності, враховують стадію життєвого циклу проекту. Друге джерело — приватні особи, які інвестують власні, а не залучені кошти, приймають участь у керівництві проектами та фінансують інноваційні проекти, починаючи з початкових стадій їх життя. На сучасному міжнародному слензі їх називають "бізнес-ангелами". Саме вони утворюють найбільш інформований, незалежний, ризикований та прогресивний сектор інвестиційного ринку.

Основне поле діяльності бізнес-ангелів — це сектор так званої "прогалини" (equity gap) фінансового ринку — ситуації, коли компанії, що розвиваються або створюються, відчувають дефіцит власних фінансових ресурсів для фінансування розвитку, не маючи доступу до інших форм залучення ресурсів (кредити, облігації, фондовий ринок). Інвестуються проекти (підприємства), які мають значний потенціал зростання, не зважаючи на високий ризик, і зазвичай на початковому етапі життя проекту. Основна мета такої діяльності — майбутній продаж підприємства або корпоративних прав на нього. Кошти, що інвестуються зазвичай незначні, проте в деяких випадках

"бізнес-ангели" об'єднуються в синдикати, які можуть акумулювати і значні ресурси для конкретного привабливого інноваційного проекту. Із спільноти "бізнес-ангелів" виділяються так звані "серійні ангели", що інвестують у декілька компаній щорічно.

У Європі успішно діє Європейська асоціація мереж бізнес-ангелів (European Business Angels Network, www.eban.org) — професійний посередник між приватними інвесторами та інноваторами (підприємства та фізичними особами — авторами нововведень). У Росії почала діяти Московська мережа бізнес-ангелів, яка є членом Європейської мережі (www.business-angels.ru). Представляється, що Україна також може достатньо результативно взяти на озброєння цей досвід для розв'язання проблеми недостатності венчурного капіталу.

Аналіз російської бізнес-практики (яка більш близька та зрозуміла для українських реалій) свідчить про те, що необхідними передумовами взаємодії інноваторів з "бізнес-ангелами" є такі:

визначення обсягу інвестування. Зазвичай кошти, що інвестуються в один проект є не меншими від 25 тис. дол. США і не більшими за 500 тис. дол. США. Нижня межа інвестування обумовлена тим, що суми до 25 тис. дол. США звичайно знаходять у ближньому (сімейному, родинному, дружньому) оточенні. Щодо верхньої межі, то такі суми надаються венчурними фондами, кредитними установами при наявності застави. Готовність авторів проекту допустити "бізнес-ангела" до управління проектом (компанією) визначається такими чинниками:

♦ достатній рівень доходності (від 2-кратної облікової ставки);

- + можливість здобувача інвестицій продемонструвати вичерпне знання проекту, що пропонується (зазвичай через презентацію бізнес-плану та особисті контакти з "бізнес-ангелом");
- + наявність професійної команди або високі професійні якості здобувача, що підтверджуються;
- + заздалегідь обумовлені шляхи виходу інвестора із проекту;
- + недоступність кредитних ресурсів (недостатність застави, відсутність кредитної історії тощо)

Якщо домовленість про майбутню взаємодію досягнута, то укладається угода між ін-

вестором ("бізнес-ангелом") та компанією — отримувачем коштів. Суттєвими сторонами такої угоди зазвичай є: визначення сфери діяльності компанії (проекту); ступінь участі менеджерів інвестора та самого інвестора в конкуруючих компаніях (проектах); процедура випуску нових акцій; переважне право на купівлю акцій, що продаватимуться іншими акціонерами (якщо вони є), а також емітованих акцій; органи управління майбутнім бізнесом — процедура виборів та призначень; обмеження на певні та великі операції з активами компанії; винагорода ключових менеджерів (в т.ч. членів Ради директорів).

А. Бохан

старший викладач кафедри міжнародної економіки
Київського національного торговельно-економічного університету

ЕКОЛОГІЧНА ІНТЕГРАЦІЯ ТА ІННОВАЦІЙНА СПРЯМОВАНІСТЬ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Динамічність процесів глобалізації у світовому просторі зумовлюють трансформацію стратегічних моделей економічного зростання країн світу. За умов загострення екологічних проблемі ці моделі набувають особливого значення та інноваційних ознак розвитку й вимагають залучення підприємництва до їх реалізації.

Підприємницька ініціатива спроможна впливати на реалізацію новаторських, ресурсних, організаційних функцій в консолідації зусиль створення бізнес-інкубаторів, інноваційно-технологічних центрів, технопарків, навчально-бізнесових центрів та інших спеціалізованих інституцій з метою формування інфраструктури "екологізації" суспільного виробництва. Дієвість функціонування цієї інфраструктури залежить від ступеня "екологічної інтеграції" — об'єднання усіх сфер суспільної діяль-

ності для досягнення цілей ефективного розв'язання нагальних екологічних проблем на основі інноваційних розробок і впровадження екологобезпечних технологій, а також збалансованого використання, відновлення й примноження природно-ресурсного потенціалу країни (регіонів світу). Основними критеріями ефективності екологічної інтеграції є стабільність, стійкість і сталість функціонування природних і штучно сформованих екосистем різних ієрархічних рівнів [1].

У процесі екологічної інтеграції в створених різномірних екосистемах збільшується кількість та інтенсивність взаємозв'язків, взаємозалежностей і взаємовпливів між окремими їх складовими, оскільки якісна чи кількісна зміна одного природного ресурсу (чинників) чи їхніх груп неминує призводить до зміни інших ресурсів (чинників) та їхніх груп. Нап-

риклад, зменшення рівня енергетичної забезпеченості місцевості змінює умови господарювання і життєдіяльності, впливає на продуктивність праці й ділову активність населення. Водночас екстенсивне та необмежене споживання енергетичних ресурсів сприяє утворенню маргінальних і люмпенізованих верств суспільства, які культивують споживацькі цінності та завдають шкоди навколишньому природному середовищу. У зв'язку з цим виникають нові можливості в розвитку підприємництва та його впливу на штучно сформовані екосистеми для забезпечення їхнього стабільного функціонування, а також відповідного зростання рівня стійкості до негативних чинників, оскільки ступінь екологічної інтеграції сприяє прогресивному розвитку будь-якої з систем, у т.ч. економічної. Тому можна зробити висновок, що екологічна інтеграція набуває відповідного значення і вимагає особливих досліджень у сфері інноваційних технологій та захисту навколишнього природного середовища. Вагомої актуальності також набувають дослідження в галузі нанотехнологій, біотехнологій, технологій альтернативних джерел енергії, енергозбереження та ін. [2].

Інноваційна спрямованість підприємництва в реалізації прогресивних технологій природокористування засвідчує необхідність врахування багатьох параметрів екологічної інтеграції. Ці параметри впливають на технологію простору (місця розміщення технологічного об'єкта); часу (життєвий цикл моделі технології); системної зв'язаності (злагодженість роботи технологічного об'єкта з

іншими об'єктами); раціонального та оптимального використання речовини, енергії та інформації; надійності та безпеки; своєчасності ремонту і реконструкції; економічної й екологічної рентабельності (інженерно-екологічні розробки розглядаються переважно з погляду т. зв. соціального ефекту, методика розрахунку не відображає реальних економічних витрат і соціально-економічних ефектів у майбутньому).

Таким чином, стратегічні орієнтири розвитку підприємництва мають враховувати необхідність продукування інноваційних технологій, прогресивних ідей і нових екологічних ефектів; урівноваження та збалансування досягнень у науково-технічній сфері з економічним прогресом суспільства і збереженням природного середовища. В Україні вищезазначені процеси повинні підтримуватися державою через утворення умов розвитку і використання вітчизняного науково-технічного та інноваційного потенціалу підприємництва; застосування ринкових механізмів сприяння взаємодії науки, освіти, підприємництва та фінансової системи у розвитку інноваційних процесів "екологізації" підприємництва; функціонування інфраструктури підприємництва на засадах екологічної інтеграції та ін.

ЛІТЕРАТУРА

1. Екологічна енциклопедія. У 3 т. — К.: ТОВ "Центр екологічної освіти та інформації", 2007. — Т. 2: Є-Н. — С. 132–133.
2. Українська екологічна енциклопедія. / Дяків Р.С., Бохан А.В, та ін. Друге видання. — К.: МЕФ, 2006. — 807 с.

О. Брадул

кандидат економічних наук,
доцент, докторант кафедри фінансового аналізу і контролю
Київського національного торговельно-економічного університету

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КОРПОРАЦІЙ

Сучасний розвиток інноваційної діяльності у світовій економіці ґрунтується на значних фінансових вкладеннях в науку і створенні нових технологій, що не є обов'язковою політикою держави. Як показує досвід, у країнах "великої сімки" участь державного бюджету в інвестуванні науково-технічного прогресу в пропорційному виразі постійно зменшується, адже цю роль починають виконувати корпоративні інвестори (корпорації). За оцінками спеціалістів, до 70 % затрат на наукові дослідження в розвинених країнах проводиться не державним, а корпоративним сектором. У світовій економічній системі основними корпоративними інтересами стають: самостійне здійснення інноваційного розвитку, створення власної науково-технічної та експериментальної бази, постійний моніторинг фундаментальних і прикладних досліджень, генерування і ефективне використання нових наукових знань, повна інтеграція науки і виробництва. Нині в Україні розвиток науково-технічних інновацій знаходиться в кризовому стані, про що свідчить той факт, що розробку і впровадження інновацій здійснюють лише 10,6 % промислових підприємств. Вихід корпоративних інновацій на ринок стримується відсутністю методик оцінки, аналізу і підвищення ефективності інноваційних проектів. Їх розробка продовжує здійснюватися в основному без

аналітичного дослідження типу і масштабу впроваджуваних технологій. Крім того, сьогодні для аналізу ефективності освоєння інновацій більшість українських корпорацій використовують методики оцінки інвестиційних проектів.

Дослідження показують, що таке пряме перенесення інвестиційного підходу до інновацій є неадекватним, адже при оцінці інвестицій ґрунтуються на формуванні комерційних показників ефективності і не враховують зміни внутрішньогосподарських результатів функціонування корпорацій при впровадженні нових або покращених технологій. Відсутність відповідної методології приводить до того, що корпоративні підприємства відмовляються від реалізації інновацій у зв'язку з невизначеністю їх кінцевих економічних результатів. На сьогоднішній день невирішеною залишається проблема аналітичного обґрунтування динамічного співставлення обсягів інноваційної та стратегічної діяльності по розвитку корпорацій.

Ці та інші проблеми свідчать про необхідність подальших досліджень, в основі яких були б ефективні прийоми і методи аналітичних досліджень, що забезпечують інноваційну активність корпоративних підприємств з урахуванням вимог економічного середовища.

Л. Шульгіна

професор, доктор економічних наук,
заступник директора Інституту вищої кваліфікації
Київського національного торговельно-економічного університету

ЖИТТЄЗДАТНІСТЬ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ВИЗНАЧАЄТЬСЯ ЙОГО ІННОВАЦІЙНІСТЮ

Як показує практика, значна частина інновацій, що впроваджуються в державному та приватному секторах, не пов'язана з новими розробками вчених, нехай навіть і прикладними. Частіше інновації — нові продукти, нові процеси, нові стратегії — з'являються завдяки підприємливим людям, що готові до змін, які відбуваються нині в суспільстві та економіці, і вміють використовувати ці зміни для власної вигоди. У цьому контексті зростає роль ВНЗ, спроможних надавати цим людям якісні професійні знання, управлінські вміння та бізнес-навички.

Київський національний торговельно-економічний університет (КНТЕУ) та в його складі Інститут вищої кваліфікації (ІВК) постійно працюють над створенням принципово нової інформаційно-комунікаційної науково-педагогічної, гнучкої структури, яка постійно розвивається і відповідає латентним потребам ринку, сприяє вирішенню проблем суспільства. Основні напрямки діяльності КНТЕУ з метою підвищення рівня освітніх послуг — це розроблення та впровадження інновацій у навчальний процес, індивідуалізація змісту, форм і методів навчання на основі українських і найкращих міжнародних освітніх програм і систем навчання; постійне оновлення їх на основі врахування інтересів студентів і слухачів, вимог ринку праці; розроблення гнучкої структури дисциплін післядипломного економічного циклу, а також короткотермінового бізнес-навчання.

Ініціативи КНТЕУ та його структурного підрозділу ІВК в галузі підвищення ефективності управління знаннями спрямовані на приведення до системної єдності інтересів бізнесу, науки та виробництва, надання освіт-

ніх, дослідницьких і консалтингових послуг. При цьому враховуються сучасні тенденції розвитку освіти, в тому числі післядипломної: 1) формування принципово нової системи безперервної освіти, яка враховує особливості постіндустріального суспільства; 2) зміцнення ролі персональних витрат при формуванні професійної освітньої стратегії особистості; 3) зростання індивідуальних тенденцій (траєкторій, стратегій, вибору) в освіті (індивідуальні побажання зумовлюють індивідуалізацію програм навчання; особиста освітня програма складається як комбінація великої кількості модулів, що пропонує освітня установа); 4) посилення конкуренції на освітньому ринку, під впливом якої формуються альянси і спільні програми з різними освітніми закладами, в тому числі закордонними; 5) зростання значення практичної спрямованості освіти, пов'язаної з отриманням набору компетенцій, що зумовлює зміну освітніх технологій.

З метою підтримки і сприяння задекларованої Україною стратегії інноваційного розвитку, який має базуватись на нових знаннях та наукомістких технологіях, ІВК КНТЕУ започаткував підготовку фахівців з інноваційної діяльності. Основними напрямками подальшої діяльності КНТЕУ щодо забезпечення надання освітніх послуг за новими спеціальностями на рівні світових стандартів є:

- ✦ удосконалення концепції розвитку спеціальностей "управлінець інноваційною діяльністю" та "менеджер інноваційної діяльності";
- ✦ удосконалення організаційного та методичного забезпечення навчального процесу, програм нормативних дисциплін підготовки магістрів вказаних спеціальностей;

- + розвиток викладацького і наукового потенціалу КНТЕУ, створення сталої і високопрофесійної структури для забезпечення роботи вертикально-інтегрованої системи навчання студентів і слухачів управлінню інноваціями;
- + створення експериментальної бази для підготовки і підвищення кваліфікації фахівців в галузі управління інноваціями;
- + створення умов для комерціалізації досліджень, проектів послуг, залучення небюджетних джерел фінансування;
- + участь у програмах державних структур з інноваційного розвитку;
- + розвиток зв'язків з бізнесом, а також міжнародних зв'язків при підготовці і підвищенні кваліфікації фахівців в галузі інноваційного підприємництва;
- + забезпечення захисту прав інтелектуальної власності на наукомістку продукцію і послуги тощо.

В структуру і систему навчання управлінню інноваціями повинні бути включені освіт-

ні послуги нової якості, маркетинг цільових і пошук незайнятих сегментів ринку, можливість отримання цільового бюджетного фінансування (гранти, тендери, договори і т. ін.), впровадження програмно-цільових інформаційних баз даних (інформація про стан інвестиційних пропозицій, патентного захисту тощо). Результатом організаційної роботи має стати набуття студентами і слухачами практичного та унікального досвіду виявлення, фінансування і трансферу інноваційних проектів, а також управління ними.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Беглиця В.* Напрями розвитку інноваційної діяльності в Україні // Вісник КНТЕУ. — 2007. — № 6. — С. 21–27.
2. *Забейворота А.* Пути внедрения современных технологий и инноваций в деятельность высшего учебного заведения // Вісник КНТЕУ. — 2008. — № 1. — С. 118–122.
3. *Мау В., Сеферян А.* Бизнес-образование рубежа веков: вызовы времени и тенденции развития // Вопросы экономики. — 2007. — № 10. — С. 75–89.

І.О. Совершенна

кандидат технічних наук, доцент кафедри економіки, менеджменту і маркетингу Інституту Вищої кваліфікації Київського національного торговельно-економічного університету

М.В. Кулик

кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки, менеджменту і маркетингу Інституту Вищої кваліфікації Київського національного торговельно-економічного університету

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

Сьогодні, коли стратегічною економічною метою країни стали економічний прорив і збільшення ВВП, проривними напрямками виступають інноваційні галузі і високотехнологічне виробництво. Технологічні, виробничі, економічні, торговельні, соціальні, управлінські інновації є двигунами розвитку економіки.

Саме тут знаходимо джерело випереджуючих темпів росту, розширення і диверсифікації ринку праці, зростання попиту на нові знання, таланти, і відповідно, точки сходження інтересів системи освіти і бізнесу.

Професія інноваційного менеджера, управління інноваційними проектами для нашої

країни відносно нова. Інноваційна діяльність спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг. Це цілий комплекс наукових, технологічних, виробничих, організаційних, фінансових і комерційних заходів, сукупність яких приводить до інновацій у вигляді нового або удосконаленого продукту. Інноваційний менеджмент спрямований у майбутнє і обслуговує оновлення продукції та виробництва з метою конкурентоздатності в ринковому середовищі. Отримання вищої освіти зі спеціальності управління інноваційною діяльністю дає можливість оволодіти і оперувати необхідними складовими елементами інноваційного процесу за допомогою оптимальних засобів і найсучасніших знань, що допоможе вирішувати проблеми сьогодні і в майбутньому. Європейські і навіть деякі російські вищі школи, зрозумівши зростаючу потребу в інноваційних менеджерах, уже розпочали профільну підготовку дефіцитних кадрів. Зокрема, управлінню інноваційною діяльністю навчають у Німеччині (Європейська академія інновацій), в Росії (МГУ ім. Ломоносова, Вища школа інноваційного бізнесу, Школа менеджменту при Московському фізико-технічному інституті). За програмою MBA цієї спеціальності навчають у рейтинговій НАAS Business School, в італійській бізнес-школі

MIP Politecnico di Milano, відкритій при найбільшому технічному університеті країни, та в Росії при Московській міжнародній школі бізнесу "Мірбіс".

Очевидно, що місце для інновацій є в кожній бізнес-структурі (і не тільки виробничій). А це значить, що наука управління нововведеннями найближчим часом буде потрібна і необхідна як ніколи. Але щоб досягти успіху на цьому поприщі, потрібно вкласти немало зусиль, часу і коштів у професійне зростання. Тільки так, постійно навчаючись і не відстаючи від прогресу, можна стати висококласним "інноваційним керівником".

Згідно з останніми дослідженнями магістри з управління інноваційними проектами займають третє місце в рейтингу спеціальностей, випереджуючи навіть менеджерів з продажу, логістиків, аудиторів, фінансистів високого рівня. Мистецтво і майстерність управлінців інноваційною діяльністю полягає в умінні пристроїти нову ідею, просунути її на ринок і ввести у великий бізнес. Інноваційна політика стає одним із найважливіших напрямків бізнесу. В економіці відчувається гострий дефіцит спеціалістів, за допомогою яких можна підтримувати і розширювати свої позиції на ринку. В спеціалістах цієї сфери мають гостру потребу компанії, що швидко розвиваються, тому в цієї професії є реальні перспективи росту.

РІШЕННЯ БІЗНЕС-ФОРУМУ

"ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ"

Учасники бізнес-форуму констатували:

інноваційна діяльність держави є важливим фактором підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товарів та послуг. Україна вже зробила перші кроки на шляху до інноваційного розвитку. В державі діють 14 законодавчих актів, близько 50 нормативно-правових урядових актів, 100 різноманітних ві-

домчих документів, що регламентують інноваційну діяльність, розбудовується інноваційна інфраструктура. Проте на сьогодні в Україні

- + відсутні науково обґрунтовані засади державної науково-технічної та інноваційної політики;
- + малоефективними є громадські та посередницькі структури з надання консалтингових,

інформаційних, фінансових та ін. послуг учасникам інноваційного процесу;

- + недостатньою є організаційна та фінансова підтримка інноваційної діяльності;
- + ВНЗ ще не стали впливовим інструментом формування національної інноваційної системи.

Учасники бізнес-форуму *вирішили*:

1. Пропонувати Міністерству освіти і науки України, Департаменту з інновацій та трансферу технологій:

- + на базі ВНЗ розширити обсяги наукових досліджень в галузі інноваційної діяльності у межах бюджетного фінансування;
- + активізувати участь науковців та студентів у конкурсах інноваційних проектів в різних галузях національної економіки; поширювати інформацію у ВНЗ України про умови участі та терміни подання заявок на конкурси;
- + стимулювати видання навчально-методичної та наукової літератури, необхідної для підготовки кваліфікованих фахівців з управління інноваційною діяльністю, що мають практичне застосування і комерційний потенціал;
- + сприяти створенню та діяльності бізнес-інкубаторів, у тому числі студентських бізнес-інкубаторів у ВНЗ.

2. Пропонувати Державному комітету статистики України

- + розвинути методологію статистичних досліджень та аналізу з урахуванням зарубіжного досвіду.

3. Пропонувати вищим навчальним закладам, що займаються підготовкою новато-

рів та інноваторів створити координаційний центр (раду, комісію) з такими функціями:

- + узгодження спільних цілей і завдань, обмін досвідом, кооперація, обмін викладачами;
- + започаткування конкурсів інноваційних проектів студентів та молодих вчених;
- + забезпечення підтримки кращих студентів / слухачів-інноваторів та інвесторів у вигляді стипендій, бізнес-премій від інноваційних бізнес-компаній;
- + створення бази даних інноваційних компаній з метою організації проходження студентами практик, стажування (у т.ч. за кордоном);
- + створення експериментальної бази для підготовки та підвищення кваліфікації фахівців з управління інноваціями;
- + ініціювання проведення конференцій, семінарів, "круглих столів", бізнес-форумів, тренінгів з проблем підготовки фахівців з управління інноваційною діяльністю.

4. Пропонувати представникам бізнесу, інноваційним підприємствам, які зацікавлені в інноваційному розвитку своїх компаній і забезпеченні їх кваліфікованими кадрами:

- + активізувати підтримку проведення конкурсу на кращі інноваційні проекти;
- + започаткувати іменні стипендії від компаній, гранти, премії кращим студентам-інноваторам;
- + надати можливість проходити практику, стажування для студентів/слухачів-інноваторів.

5. Створити постійно діючу робочу групу з представників державних структур, бізнесу та науки з такими цілями:

- + збір пропозицій щодо шляхів формування національної інноваційної системи;
- + інформування всіх причетних до цього процесу про заходи, присвячені питанням розвитку інноваційної діяльності в Україні;
- + акумулювання пропозицій щодо компетенцій, які мають набути фахівці з управління інноваційною діяльністю.